

- <http://townbookie.com/book/7-menedzhment-yakosti-navchalnij-posibnik-veksler.html>.
2. Дейнеко Л.В. Продовольчий комплекс України: стан і перспективи розвитку в умовах економічної глобалізації / Л.В. Дейнеко, Е.І. Шелудько, М.П. Сичевський. – К.: Наук. світ, 2004. – 121 с.
  3. Закон України «Про безпечність та якість харчових продуктів»: станом на 11.08.2013 № 771/97-Верховна Рада України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3687-12/page?text=%F1%F2%F0%EE%EA+%E4%B3%BF>.
  4. Закон України «Про захист прав споживачів»: станом на 29.09.2013 № 1023-12/Верховна Рада України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.
  5. Закон України «Про молоко та молочні продукти»: станом на 29.09.2013 № 1870-15/Верховна Рада України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1870-15>.
  6. Іртищева І.О. Управління якістю: галузевий аспект / І.О. Іртищева, А.Г. Ніколенко // Економіст. – 2014. – № 5. – С. 33–35.
  7. Капінос Г.І. Операційний менеджмент: [навчальний посібник] / Г.І. Капінос. – К., 2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1554042253489/mededzhment/operatsiyniy_menedzhment_-_kapinos_g_i
  8. Саблук П.Т. Кластеризація як механізм підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості аграрної економіки / П.Т. Саблук, М.Ф. Кропивко // Економіка АПК. – 2010. – № 1. – С. 3–12.
  9. Сайт Державно служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
  10. Мостенська Т.Л. Системне забезпечення конкурентоспроможності підприємств м'ясної і молочної промисловості України: монографія / Т.Л. Мостенська, О.І. Драган, І.В. Суха. – К.: НУХТ, 2010. – 268 с.
  11. Шаповал М.І. Менеджмент якості: [навчальний посібник] / М.І. Шаповал. – К., 2007. – 471 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-9629.html>.

УДК 338.24

Криленко В.І.

кандидат економічних наук, доцент

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

ОЦІНКА ТЕХНОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті узагальнено низку питань теоретичного та прикладного характеру оцінки технологічної безпеки сільськогосподарських підприємств. Розглянуто особливості сучасних підходів до оцінки технологічної безпеки аграрної сфери, проведено аналіз ризиків та загроз технологічної безпеки сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: технологічна безпека, ризики та загрози, сільськогосподарські підприємства, економічна безпека держави, оцінка технологічної безпеки.

Крыленко В.И. ОЦЕНКА ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье обобщен ряд вопросов теоретического и прикладного характера оценки технологической безопасности сельскохозяйственных предприятий. Рассмотрены особенности современных подходов к оценке технологической безопасности аграрной сферы, проведен анализ рисков и угроз технологической безопасности сельскохозяйственных предприятий.

Ключевые слова: технологическая безопасность, риски и угрозы, сельскохозяйственные предприятия, экономическая безопасность государства, оценка технологической безопасности.

Krylenko V.I. VALUATION OF TECHNOLOGIC SECURITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

In this article chain of theoretic and applied problems as to the valuation of technologic security of agricultural enterprises is generalized. Peculiarities of modern approaches as to the valuation of technologic security of agrarian sphere are studied; analysis of risks and dangers of technologic security of agricultural enterprises is carried out.

Keywords: technologic security, risks and dangers, agricultural enterprises, economic security of the state, valuation of technologic security.

Постановка проблеми. Технологічна безпека сільськогосподарських підприємств є надзвичайно важливою з точки зору можливостей впровадження інтенсивних технологій виробництва у галузі сільського господарства. Виробництво сільськогосподарської продукції посідає центральне місце в українському аграрному секторі. Розвиток економіки України вимагає розвитку аграрного виробництва на інтенсивній основі, що дозволить забезпечити технологічну безпеку країни. Реформування такої важливої сфери, як аграрна, неодмінно призводить до підвищення ризиків та загроз тим чи іншим аспектам соціально-економічного розвитку країни, які негативно впливають на технологічну безпеку сільськогосподарських підприємств, тому вони потребують детального вивчення й оцінки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми технологічної безпеки аграрної сфери досліджувалися в працях Т.В. Богомазової, Г.В. Жаворонкової,

І.О. Ревак та ін. Проте оцінка технологічної безпеки сільськогосподарських підприємств розглядається опосередковано, що й обумовило актуальність і об'єктивну необхідність подальшого розгляду питань оцінки ризиків та загроз технологічної безпеки сільськогосподарських підприємств.

Метою статті є необхідність вирішення питань теоретичного та прикладного характеру оцінки технологічної безпеки сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. У наказі Міністерства економіки України від 02.03.2007 р. № 60 «Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України» технологічну безпеку країни визначають як такий стан науково-технологічного та виробничого потенціалу держави, який дає змогу забезпечити належне функціонування національної економіки, достатнє для досягнення та підтримки конкурентоздатності вітчизняної продукції, а також гарантування державної незалеж-

ності за рахунок власних інтелектуальних і технологічних ресурсів [1].

Розглядаючи технологічну безпеку, Т.В. Богомазова характеризує її як один із видів безпеки, який в широкому розумінні, базується на міжсистемних зв'язках технічної сфери з науковою та економічною сферами за підтримки державної науково-технічної політики та іншими важливими забезпечувальними компонентами (правовою системою, підготовкою кадрів, зовнішніми зв'язками), що дозволяє, в кінцевому підсумку, досягти ефективності та конкурентоспроможності [2]. Г.В. Жаворонкова та Л.І. Крачок, визначаючи поняття «технологічної безпеки аграрної галузі», пропонують розуміти його як «такий стан науково-технологічного та виробничого потенціалу галузі, який дозволяє забезпечити належне функціонування галузевої економіки, достатнє для досягнення та підтримки конкурентоспроможності аграрної продукції, а також гарантувати економічну незалежність за рахунок власних науково-технологічних ресурсів» [3, с. 12].

Питанню дослідження ризиків та загроз технологічної безпеки в аграрній сфері присвячено достатню кількість доробків як вітчизняних, так і зарубіжних фахівців. Тому зупинимося на аналізі ризиків та за-

гроз технологічної безпеки сільськогосподарських підприємств.

Наявність сільськогосподарської техніки в Україні не відповідає технологічній потребі у ній. У сільськогосподарських підприємствах рівень забезпеченості тракторами становив 36% від технологічної потреби, сівалками всіх видів – 39,9, плугами – 43,1, зернозбиральними комбайнами – 43,6, бурякозбиральними машинами – 17,6%. Українськими підприємствами виробляється лише 1,2% тракторів від технологічної потреби, 2,1% сівалок, 4,1% плугів, 0,1% зернозбиральних комбайнів [4]. За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, щорічні потреби в оновленні машинно-тракторного парку АПК становлять: 40 тис. од. тракторів (у т.ч. з тяговою силою типу Т-150 – 10 тис. од.); 7,5 тис. од. зернозбиральних комбайнів; 2,1 тис. од. кормозбиральних комбайнів; 50 тис. од. ґрунтообробних та посівних машин [4].

Таким чином, забезпеченість аграрних підприємств сільськогосподарською технікою знаходиться на низькому рівні, навантаження на неї зростає. Модернізація машинно-тракторного парку сільськогосподарських підприємств відбувається повільно. Протягом 2012 р. при збільшенні наявності тракторів у

Таблиця 1

Рух сільськогосподарської техніки у сільськогосподарських підприємствах протягом 2012 року

	Наявність на початок року	Надійшло протягом року			Вибуло протягом року			Наявність на кінець року	% до наявності на початок року
		всього	у т.ч. куплено	куплено у % до надходження	всього	у т.ч. списано	списано у % до наявності на початок року		
Трактори – всього	148698	11024	6539	59,3	8982	2857	1,9	150740	101,4
у т.ч. трактори потужністю									
менше 40 кВт	9498	497	269	54,1	596	235	2,5	9399	99,0
від 40 до 60 кВт	55482	2978	1306	43,9	3564	1204	2,2	54896	98,9
від 60 до 100 кВт	44029	3981	2697	67,7	2761	778	1,8	45249	102,8
100 кВт і більше	39689	3568	2267	63,5	2061	640	1,6	41196	103,8
З загальної кількості тракторів –									
трактори колісні	133322	10441	6311	60,4	7723	2292	1,7	136040	102,0
трактори гусеничні	15376	583	228	39,1	1259	565	3,7	14700	95,6
трактори без змонтованих на них машин	135852	10253	6198	60,5	8147	2613	1,9	137958	101,6
трактори, на яких змонтовані машини	12846	771	341	44,2	835	244	1,9	12782	99,5
Вантажні та вантажно-пасажирські автомобілі	103852	6726	2943	43,8	6211	1919	1,8	104367	100,5
Причепи та напівпричепи	83332	4535	2009	44,3	5572	2170	2,6	82295	98,8
Плуги	50788	3857	2246	58,2	2664	1076	2,1	51981	102,3
Культиватори	74856	5930	3556	60	4077	1648	2,2	76709	102,5
Борони	231274	10430	5116	49,1	14199	5236	2,3	227505	98,4
Машини посівні та для садіння – всього	75120	6234	4414	70,8	4753	1877	2,5	76601	102,0
Розкидачі ґною і добрив	19559	2193	1361	62,1	1141	427	2,2	20611	105,4
Комбайни і машини:									
зернозбиральні	32075	2373	1448	61	2451	801	2,5	31997	99,8
кукурудозбиральні	2254	123	71	57,7	246	106	4,7	2131	94,5
кормозбиральні, включаючи причіпні	7027	416	188	45,2	712	310	4,4	6731	95,8
льонозбиральні	356	4	–	–	62	33	9,3	298	83,7
картоплезбиральні	1694	111	75	67,6	173	59	3,5	1632	96,3
Доїльні установки та апарати	10870	1135	794	70	789	291	2,7	11216	103,2
Транспортери для прибирання ґною	21372	1089	781	71,7	1839	895	4,2	20622	96,5

*Розраховано за даними Державної служби статистики України [7]

сільськогосподарських підприємствах на кінець року на 1,4% у сільськогосподарські підприємства надійшло 583 тракторів гусеничних, а вибуло 1259, тракторів, на яких змонтовані машини надійшло 771, вибуло – 835, причепів та напівпричепів – 4535 і 5572, зернозбиральних комбайнів – 2373 і 2451, кукурудозбиральних комбайнів – 123 і 246, кормозбиральних комбайнів, включаючи причіпні, – 416 і 712, льонозбиральних комбайнів 4 і 62, картоплезбиральних комбайнів – 111 і 173 відповідно (табл. 1).

Разом з тим для забезпечення технологічних потреб сільського господарства на сьогодні в країні не вистачає 44% тракторів та 52% зернозбиральних комбайнів [5, с. 92].

Слід також відмітити, що в сільськогосподарських підприємствах України спостерігається подальше фізичне й моральне старіння машинно-тракторного парку. Майже 80% наявної сільськогосподарської техніки вже відпрацювало свій амортизаційний термін та потребує значних витрат на підтримання її у робочому стані [6, с. 78].

Переважає більшість вітчизняної техніки, що надходить у сільське господарство на сьогодні, була розроблена та поставлена на виробництво ще за часів СРСР, а нові марки машин, як правило, являють собою лише модернізовані модифікації вже давно відомих моделей. Крім того, рівень готовності наявної сільськогосподарської техніки у період найбільшого навантаження не перевищує 70-75%, що призводить до грубих порушень технологічних процесів вирощування сільськогосподарських культур [8, с. 10].

За низької технічної оснащеності вітчизняного агропромислового виробництва, яка в рази нижче, ніж у фермерів Західної Європи і США, наявне перевищення коефіцієнта вибуття по зернозбиральній та кормозбиральній техніці над коефіцієнтом поновлення.

Через технічні несправності та фізичне спрацювання в Україні щорічно не використовується 25-35% тракторів, комбайнів та інших машин, що призводить до порушень технологій виробництва продукції та втрат майже третини врожаю [9, с. 22]. Так, парк наявних комбайнів зношений на 82%. У результаті щорічні втрати зерна від несвочасного збирання зернових і зернобобових сягають від 2,5 до 3,4 млн тонн [10, с. 113-114].

Стрімке зменшення наявної кількості сільськогосподарської техніки та суттєве погіршення її якісного стану призводять до значного збільшення навантаження на фізичний трактор ріллі, а на зернозбиральний комбайн – посівів зернових [6, с. 79].

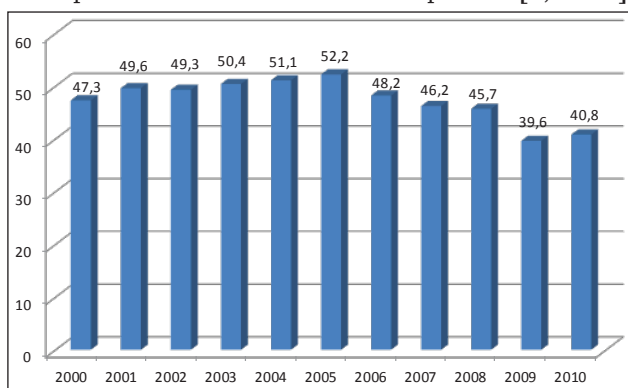

Рис. 1. Степінь зносу основних засобів у сільському господарстві, %*

*Розраховано за даними Державної служби статистики України [7]

У свою чергу, все це призводить до розтягування агротехнічних строків виконання польових робіт, погіршує їх якість, значно збільшує втрати урожаю, що в кінцевому підсумку негативно відображається на якісних характеристиках виробленої сільськогосподарської продукції та її собівартості.

Спостерігається значна ступінь зношеності основних засобів у сільському господарстві (рис. 1), причому з 2006 р. вона знижується. Рівень зношеності техніки та обладнання у сільському господарстві станом на 01.05.2013 р. становив 70% (у т. ч. тракторів – близько 78%, зернозбиральних комбайнів – близько 72%). Через фізичне зношення та технічні несправності щорічно не використовується 25-35% тракторів, комбайнів та інших сільськогосподарських машин [4].

Виробництво нової техніки вітчизняними машинобудівними підприємствами для сільськогосподарських підприємств проводиться вкрай обмеженими темпами. Підприємства сільськогосподарського машинобудування України за період 1990-2009 рр. скоротили виробництво: тракторів у 73 рази (з 106,22 тис. шт. у 1990 р. до 1,45 тис. шт. у 2009 р.); плугів тракторних майже у 16 разів (з 89,16 тис. шт. у 1990 р. до 5,34 тис. шт. у 2009 р.); сівалок майже у 23 рази (з 57,07 тис. шт. у 1990 р. до 2,54 тис. шт. у 2009 р.).

Що стосується виробництва зернозбиральних комбайнів, то за підсумками 2009 року в Україні їх було вироблено лише 56 штук [6, с. 79]. Інформацію про стан виробництва бурякозбиральних машин Державна служба статистики України за останні роки взагалі не наводить.

Складна ситуація із матеріально-технічним забезпеченням сільськогосподарських підприємств пов'язана з неможливістю його оновлення через високу вартість основних засобів. Крім цього, диспропорція цін на матеріально-технічні ресурси та продукцію сільського господарства спричиняє виникнення неплатоспроможності сільськогосподарських виробників. Таким чином, ринок агропромислового виробництва характеризується скороченням обсягів закупівлі техніки, що зумовлює зниження темпів її виробництва. Таким чином, з одного боку, сільськогосподарські підприємства не в змозі закупувати необхідну кількість машин через високі ціни та відсутність достатньої їх кількості на вітчизняному ринку, з іншого – виробники цієї техніки скоротили до мінімуму, а подекуди зовсім припинили виробництво своєї продукції через зниження купівельної спроможності [11, с. 138]. Крім цього, слід відмітити, що фінансово-економічна криза значно вплинула на виробництво техніки у вітчизняному сільськогосподарському машинобудуванні. Так, за поступового нарощування виробництва тракторів з 4034 шт. у 2000 р. до 6339 у 2008 р., на початку 2010 р. їх виробництво зменшилося у 4,4 рази порівняно з 2008 р. і становить 1445 шт. Після збільшення виробництва плугів з 3142 шт. у 2000 р. до 7064 у 2008 р. їх виробництво скоротилося до 5336 одиниць на початок 2010 р. (рис. 2).

За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, на ринку сільськогосподарської техніки у 2007-2010 роках українські сільськогосподарські товаровиробники при купівлі машин і обладнання віддавали перевагу імпортній техніці [12, с. 79]. Так, лише у 2008 році з використанням коштів державного бюджету було придбано імпортної техніки на суму понад 1,6 млрд грн, що складає близько 90% від загальної кількості при-

дбаной за цією програмою сільськогосподарської техніки [13, с. 105]. На внутрішньому ринку вже майже 80% обсягів продажу припадає на технічні засоби зарубіжного виробництва, яких лише у 2010 році реалізовано на 2,6 млрд доларів США [14]. А це відтік із економіки України фінансових ресурсів, втрата тисяч робочих місць, науково-технічного та виробничого потенціалу машинобудівних підприємств, їх занепад і повна залежність агропромислового виробництва України від зарубіжних фірм.

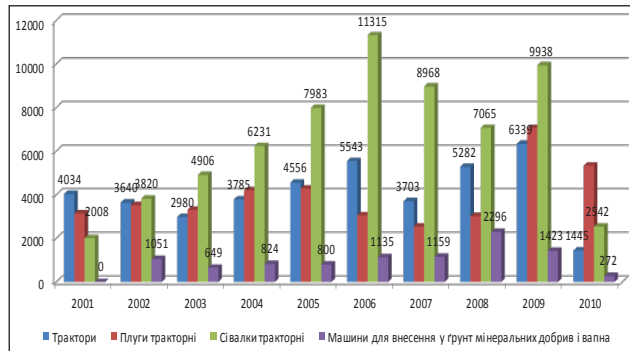

Рис. 2. Виробництво тракторів та сільськогосподарських машин, штук

*Розраховано за даними Державної служби статистики України [7]

Аудит стану виконання Державної програми розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу на 2007-2010 рр. засвідчив, що за час дії програми рівень виконання заходів за рахунок бюджетних коштів становив лише 18,2% від передбаченого обсягу. При цьому з бюджету фінансувався тільки один із трьох програмних напрямів – дослідно-конструкторські роботи. Два інших – компенсація кредитних ставок банків за кредитами на технічне переоснащення підприємств АПК та удосконалення нормативно-правової бази з питань машинобудування для АПК – не фінансувалися взагалі [15]. Як наслідок, за наявності наукових розробок підприємства не змогли переоснастити власне виробництво під випуск нової продукції, що послабило їхню конкурентоспроможність.

Аудитом стану виконання Державної програми розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу встановлено, що сама Державна програма недосконала, а її окремі положення не відповідають вимогам закону «Про державні цільові програми». В ній не визначено практичних механізмів їх реалізації та конкретних завдань органам виконавчої влади [15].

Переважає більшість вітчизняної техніки купується сільськогосподарськими підприємствами за власні кошти. Так, за даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, у 2012 р. з 7656 одиниць техніки вітчизняного виробництва сільгоспідприємствами за власні кошти було придбано 7418 од. (або 96,9%) такої техніки; за рахунок державної підтримки на умовах кредиту, лізингу та часткової компенсації вартості техніки – 209 од. (2,7%); за іншими програмами державної підтримки (регіональні програми та програма підтримки фермерських господарств) – 24 од. (0,3%); на умовах ф'ючерсних контрактів – 5 од. (0,1%) [4].

Матеріально-технічне забезпечення сягнуло нині критичної межі. Так, даними ННЦ «Інститут аграрної економіки», за останні 10 років загальні втра-

ти сільського господарства, пов'язані з нестачею та низьким технічним станом машин, становлять за витратами пального 10-12%, за недобором урожаю – більш як 30%, що оцінюють в 15-18 млрд грн. За наближеними розрахунками щорічні втрати під час збирання урожаю становлять 8-10 млрд грн. Основними машинами аграрні підприємства забезпечені тільки на 15-20%, понад 90% з яких відпрацювали свій амортизаційний строк. У період з 1990 до 2009 рр. списання сільськогосподарської техніки збільшилося на 30-35%, її закупівля зменшилася у 10-20 разів. Отже, за умов існуючої динаміки та незастосування кардинальних заходів стосовно її покращення, уже в найближчий час буде йти мова про порушення технологічних процесів у тваринництві і рослинництві та суттєву екстенсивність виробництва у сільському господарстві [15].

Висновки. Таким чином, забезпеченість аграрних підприємств сільськогосподарською технікою знаходиться на низькому рівні, навантаження на неї зростає. Модернізація машинно-тракторного парку сільськогосподарських підприємств відбувається повільно.

Результати аналізу ризиків та загроз технологічної безпеки сільськогосподарських підприємств показують, що за наявності наукових розробок підприємства не в змозі переоснастити власне виробництво під випуск нової продукції, що послабило їхню конкурентоспроможність. Якщо така тенденція залишиться, то виникає реальна загроза повного згорання виробництва вітчизняними машинобудівними підприємствами деяких видів сільськогосподарської техніки та знарядь, а українські аграрії будуть змушені стимулювати створення робочих місць за кордоном та розвиватимуть іноземне сільгоспмашинобудування.

Обґрунтовано, що сучасний стан матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників в Україні свідчить про необхідність прискорення оновлення матеріально-технічної бази аграрних підприємств, що сприятиме нарощуванню виробництва конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції і підвищенню рівня економічної безпеки, зростанню ефективності аграрного сектору.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Наказ Міністерства економіки України від 02.03.2007 № 60 «Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України» [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу : http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=97980&cat_id=38738.
2. Богомазова Т.В. Технологическая безопасность страны и условия ее обеспечения [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rae.ru/forum2012/pdf/0665.pdf>.
3. Жаворонкова Г.В. Суть та особливості технологічної безпеки аграрної галузі / Г.В. Жаворонкова, Л.І. Крачок // Інноваційна економіка. Науково-виробничий журнал. – 2013. – № 7(15). – С. 11-15.
4. Механізми поліпшення техніко-технологічного забезпечення сільськогосподарського виробництва в Україні. Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1129/>.
5. Кашуба Ю.П. Удосконалення організаційних форм використання сільськогосподарської техніки / Ю.П. Кашуба // Економіка АПК. – 2010. – № 6. – С. 92-95.
6. Непочатенко А. В. Аналіз стану забезпеченості технікою сільськогосподарських підприємств України // Економіка та управління АПК : збірник наукових праць / Білоцерків. нац. аграр. ун-т. – Біла Церква, 2011. – Вип. 5 (85). – (160 с.). – С. 77-80.
7. Статистичний щорічник України за 2012 рік.
8. Концепція Державної цільової економічної програми впровадження в агропромисловому комплексі новітніх технологій виробництва сільськогосподарської продукції на період

- до 2016 року : [схвалено розпорядженням Кабінету міністрів України від 23 грудня 2009 р. № 1650-р] // Агрокомпас. – 2010. – № 2. – С. 9-10.
9. Мазур Г.Ф. Удосконалення механізму державного регулювання та стимулювання розвитку агропромислового виробництва // Економіка АПК 2. – 2013(220). – С. 21-25.
  10. Організаційно-економічна модернізація аграрної сфери : наукова доповідь / за заг. ред. акад. НААН П.Т. Саблука. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – С. 113-114.
  11. Липкань О.В. Стан та основні напрями оновлення матеріально-технічних ресурсів сільськогосподарських підприємств // Економіка та управління АПК : збірник наукових праць / Білоцерків. нац. аграр. ун-т. – Біла Церква, 2011. – Вип. 5(85). – (160 с.). – С. 137-141.
  12. Івашин В.В. Розвиток та функціонування технічних засобів для сільського господарства України / В.В. Івашин // Економіка АПК. – 2011. – № 3. – С. 78-82.
  13. Вітвицька О.Д. Розвиток ринку сільськогосподарської техніки / О.Д. Вітвицька, М.С. Доценко // Економіка АПК. – 2010. – № 10. – С. 105-108.
  14. Державна підтримка сільськогосподарського машинобудування – міф // Прес-служба Рахункової палати України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16733684>.
  15. Звіт про науково-дослідну роботу «Методологія аналізу, оцінки та відтворення основного капіталу, формування інфраструктури ринку матеріальних і нематеріальних ресурсів» / ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2010 р. – С. 77.

УДК 338.2

Мазур І.М.

*кандидат економічних наук,
професор кафедри фінансів і кредиту
Івано-Франківського університету права
імені Короля Данила Галицького*

ЕНЕРГОНЕЗАЛЕЖНІСТЬ ЯК КРИТЕРІЙ ОЦІНЮВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті запропоновано систему показників для оцінювання енергонебезпечності національної економіки. Розроблений функціонально-орієнтований підхід при формуванні моделей детермінант критерію енергонебезпечності та використання нормативних показників забезпечує абсолютну і порівняльну оцінку на відміну від затвердженого підходу. Обґрунтовано застосування запропонованих теоретично-методичних та прикладних засад аналізу енергетичної незалежності економіки на національному та регіональному рівнях енергетичної безпеки.

Ключові слова: енергонебезпечність національної економіки, енергетична незалежність регіональної економіки, енергетична безпека, функціонально-орієнтований підхід, критерій, детермінанта.

Мазур И.М. ЭНЕРГОНЕЗАВИСИМОСТЬ КАК КРИТЕРИЙ ОЦЕНКИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

В статье предложена система показателей для оценки энергонебезопасности национальной экономики, на основе которой разработаны модели детерминант по отдельным видам топливно-энергетических ресурсов. Разработанные теоретико-методические и прикладные основы функционально-ориентированного подхода в формировании моделей детерминант энергонебезопасности обеспечивают абсолютную и сравнительную оценку энергонебезопасности национальной экономики. Результаты исследования свидетельствуют о возможности интеграции отдельных детерминант энергонебезопасности региональных экономик в общий показатель национальной экономики введением показателей удельного веса регионов в общем национальном показателе.

Ключевые слова: энергонебезопасность национальной экономики, энергетическая независимость региональной экономики, энергетическая безопасность, функционально-ориентированный подход, критерий, детерминанта.

Mazur I.M. THE ENERGY INDEPENDENCE AS A CRITERIA FOR EVALUATION OF THE ENERGY SECURITY OF NATIONAL ECONOMY

The article suggests system of indicators for evaluating energy independence of the national economy, on which developed models of determinant for certain types of energy resources. Theoretical, methodological and practical principles of the functional-oriented approach for developing models of the energy independence determinants provide an absolute and comparative assessment of energy independence of the national economy. Research findings suggest the ability to integrate the individual energy independence determinants for regional economies in the overall indicator for national economy by the introduction of weight of specific regions in the total national indicator.

Keywords: energy independence of the national economy, energy independence of the regional economy, energy security, functional-oriented approach, criterion determinant.

Постановка проблеми. Забезпечення енергетичної безпеки національної економіки особливої актуальності набуло через критичну залежність від імпорту паливно-енергетичних ресурсів з Російської Федерації. Обґрунтування дієвих й ефективних управлінських рішень і реформ вимагає точності не тільки відносної кількісної оцінки рівня енергетичної безпеки та дії окремих загроз, а абсолютного і якісного її оцінювання, що дозволятиме моделювати окремі

сценарії реформаційних заходів. На особливу увагу заслуговує обґрунтування стратегічних рішень щодо природних монополій у паливно-енергетичному комплексі України (для прикладу – створення оператора газотранспортної системи, відновлення роботи нафтопереробних заводів тощо).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оцінюванню енергетичної безпеки присвячено багато наукових праць, з-поміж яких найвагомішими видаються